Ui Erich then Fiortende med Gudz nåde, Swerigis, Götis, ...

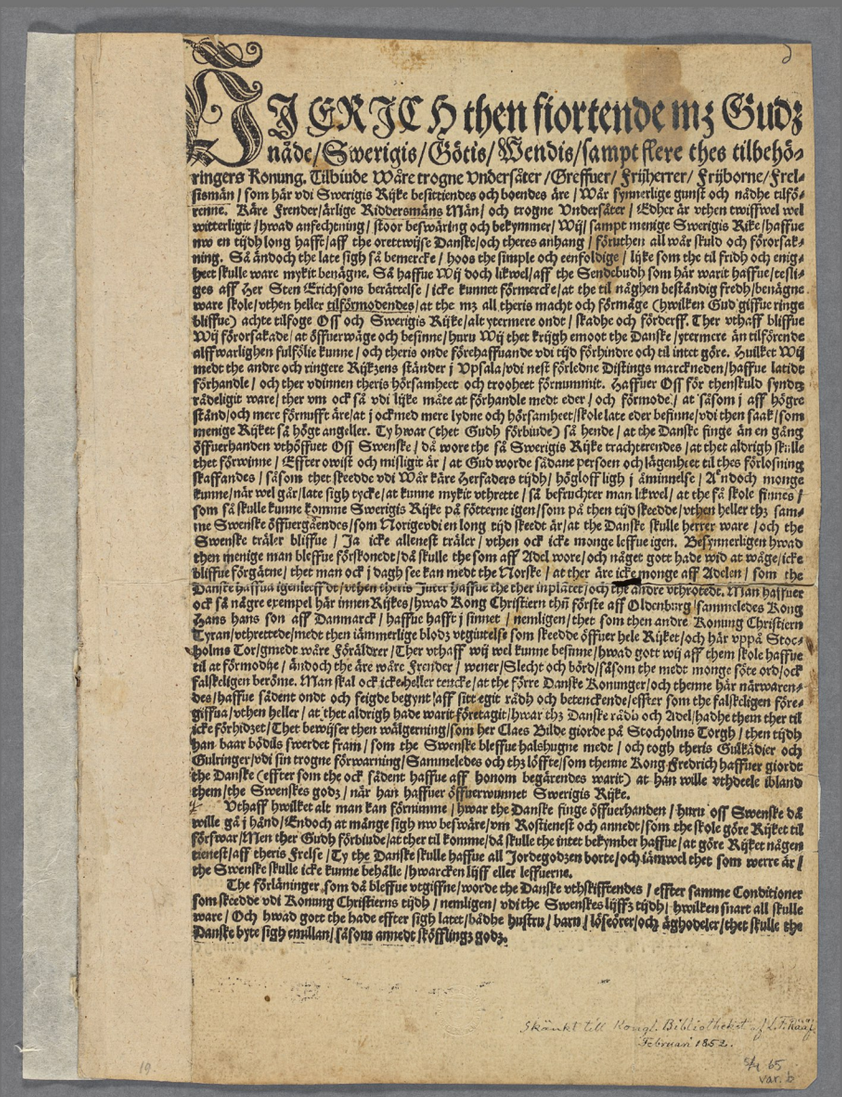

SOT // 82Aa 14/1 Ligg. Fol. F1700 Bland. / Kungl. förordningar -1599 / Exemplar B

Tillkomstår 1565

Digitaliserad år 2016

National Library of Sweden

Jag Jc H then fiortende mz Gudz nåde/Swerigis/Götis/Wendis/sampt flere thes tilbehöringers Konung. Tilbiude Wåre trogne Undersåter/Greffuer/Frijherrer/Frijborne/Frelsismån/ som hår vdi Swerigis Rijke besittiendes och boendes åre/Wår synnerlige gunst och nådhe tilförenne. Kåre Frender/årlige Riddersmåns Mån/ och trogne Undersåter/Edher år vthen twiffwel wel witterligit/hwad anfechtning/ stoor beswårlng och bekymmer/ Wij/ sampt menige Swerigis Rike/haffue nw en tijdh long hafft/aff the orettwijse Danske/och theres anhang/ förnthen all wår skuld och förorsakning. Så åndoch the late sigh så bemercke/ hoos the simple och eenfoldige/ lijke som the til fridh och enigheet skulle ware mykit benågne. Så haffue Wij doch likwel/aff the Sendebudh som hår warit haffue/teslges aff her Sten Erichsons berättelse/ icke kunnet förmercke/at the til någhen beståndig fredh/benågne ware skole/vthen heller tilförmodendes/at the mz all theris macht och förmåge (hwilken Gud giffue ringe bliffue) achte tilfoge Oss och Swerigis Rijke/alt ytermere ondt/ skadhe och förderff. Ther vthaff bliffue Wij förorsakade/ at öffuerwåge och besinne/huru Wij thet krijgh emoot the Danske/ytermere ån tilförende alffwarlighen fulfölie kunne/ och theris onde förehaffuande vdi tijd förhindre och til intet göre. Huilket Wij medt the andre och ringere Rijkzens ståndet j Upsala/vdi nest förledne Distings marckneden/haffue latidt förhandle/ och ther vdinnen theris hörsamheet och trooheet förnummit. Haffuer Oss för thenskuld syndz rådeligit ware/ ther vm ock så vdi lijke måte at förhandle medt eder/ och förmode/ at såsom j aff högre ståndh/och mere förnufft åre/at j ockmed mere lydne och hörsamheet/skole late eder besinne/vdi then saak/som menige Rijket så höget angeller. Ty hwar (thet Gudh förbiude) så hende/ at the Danske finge ån en gång öffuerhanden vthöffuet Oss Swenske/ då wore the så Swerigis Rijke trachterendes/at thet aldrigh skulle thet förwinne/ Efter owist och misligit år/ at Gud worde sådane persoen och lägenheet til thes förlösning skaffandes/ såsom thet skeedde vdi Wår kåre Herfaders tijdh/ högloffligh j åminnelse/ Ändoch monge kunne/når wel går/late sigh tycke/at kunne mykit vthrette/ så befruchter man likwel/ at the få skole finnes/ som så skulle kunne komme Swerigis Rijke på fötterne igen/som på then tijd skeedde/vthen heller thz samme Swenske öffuergåendes/som Norigevdi en long tijd skeedt år/at the Danske skulle herrer ware/och the Swenske träler bliffue/ Ja icke alleneſt träler/ vthen och icke monge leffue igen. Besynnerligen hwad then menige man bleffue förskonedt/då skulle the som aff Adel wore/och något gott hade wid at wåge/icke bliffue förgåtne/ thet man ock j dagh see kan medt the Norske/ at ther åre icke monge aff Adelen/ som the Danske hafftua igenlecff dt/vthen theris Juter haffue the ther inplåtet/och the andre vthrotedt. Man haffuer ock så några exempel hår innen Rijkes/hwad Kong Christiern thn förste aff Oldenburg/sammeledes Kong Hans hans son aff Danmarck/ haffue hafft j sinnet/ nemligen/thet som then andre Konung Christiern Tyran/vthrettede/medt then iåmmerlige blodz vtgijtelse som skeedde öffuer hele Rijket/och hår vppå Stocholms Tor/gmedt wåre Förældrer/Ther vthaff wij wel kunne besinne/hwad gott wij aff them skole haffue til at förmodhe/ åndoch the åre wåre Frender/ wener/Slecht och börd/såsom the medt monge söte ord/och falskeligen beröme. Man skal ock icke heller tencke/at the förre Danske Konunger/och themne hår närwarendes/haffue sådent ondt och feigde begynt/aff sitt egit rådh och betenckende/effter som the falskeligen föregiffua/vthen heller/ at thet aldrigh hade warit företagit/hwar thz Danske rådh och Adel/hadhe them ther til icke förhijdzet/Thet bewijser then wålgerning/som her Claes Bilde giorde på Stocholms Torgh/ then tijdh han baar bödils swerdet fram/ som the Swenske bleffue halshugne medt/ och togh theris Gulkådier och Gulringer/vdi sin trogne förwarning/Sammeledes och thz löffte/som themne Kong Fredrich haffuer giordt the Danske (effter som the ock sådent haffue aff honom begårendes warit) at han wille vthdeele ibland them/the Swenskes godz/ når han haffuer öffuerwunnet Swerigis Rijke.

Vthaff hwilket alt man kan förnimme/ hwar the Danske finge öffuerhanden/ huru oss Swenske då wille gå j hånd/Endoch at många sigh nw beswåre/vm Rostieneſt och annedt/som the skole göre Rijket til förswar/Men ther Gudh förbiude/at ther til komme/då skulle the intet bekymber haffue/at göre Rijket någen tieneſt/aff theris Frelse/Ty the Danske skulle haffue all Jordegodzen borte/och iåmwel thet som werre år/ the Swenske skulle icke kunne behålle/hwarcken lijff eller leffuerne.

The förlåninger som då bleffue vtgiffne/worde the Danske vthskiffrendes/ effter samme Conditioner som skeedde vdi Konung Christierns tijdh/ nemligen/ vdi the Swenskes lijffz tijdh/ hwilken snart all skulle ware/ Och hwad gott the hade effter sigh latet/bådhe hustru/ barn/ löseörer/och ågbodeler/thet skulle the Danske byte sigh emillan/ såsom annedt sköfflingz godz.

Skänkt till Kongl. Bibliotheket af L. F. Rääf.
Februari 1852.
Sk. 65
var. b

Om Adelens Rostienest

NB Sådant alt / thet som eders / sampt menige Swerigis Rijkes skade är / förorsaker Oss / at förmane eder / til at betencke edher eghen welfärd / och ihugkomme och besinne / huruledis j (så mykit edhert ständ kreffuer) sådent förekomme och affskaffe måtte / nemligen genom eder trooheet / flijt / och tilbörlige tienst / som eder bör bewijse edert Fädernes land / och icke achtet therföre / at all then tienest j göre Oss och Swerigis Rijke / skal icke komme edher sielff så wel som Oss och Rijket til godhe / och at j ther til föge plichtige ware skole / Efftet thet Wij kunne Oss icke nogsampt beklage / at så offte Wij vdi egen Konglige person / haffue warit tilstädes på någen Mustrung / så ock när Wij medt några andre / haffue Mustre latit / haffue Wij seedt och förfarit / at Oss och Swerigis Rijke icke heer then tienest / som tilbörligen / och Oss loffuedt och tilsagt är / och ändoch at en part haffue wäl hafft the karler och häster / som tienlige haffue waret / Så haffue the doch icke hafft thet taal fult / som them holle borde / Somme haffue ock wel hafft taalet fult / men icke the harnesk och hester / som thet sigh höff des / ther vthaff hoopen är blifwit fast förswaget / och alle vmkoster ländet på Oss allene. Så giffue Wij edher sielffue til at betencke / huru thet kan ware Oss lägligit / at
NB hålle vmkosten för idher allesammens / och at j slett intet skole göre til saken / All then stund at j haffue ock mykit gott här vthaff Rijket / både thet som eder sielffue tilkommer / och thet som edher aff Cronen är förlänt etc. Och må j wel tencke / at hwarcken Wåre Förältdrer / framledne Swerigis Konger / eller Wij / haffue
No j then acht vphögt eder / och edre Förältdrer / medt Adelsständ / sampt andre högre wilkor och frijheter / opå thet j therföre skole ware fäfenge / och sittie alleneft / och haffue gode dager / vthen mere för thet / at j edert Fädernes land / med rådh / dåd / hielp och tilbörligh tieneft / icke skole förlathe / Ther vthaff sigh och förorsaket haffuer / at the som sigh manligen bewijst haffue / mere fordeel och wilkor j förtijden / och än nw / haffue bekommit / icke alleneft för sigh / vthan ock för sine barn och efftetkommende / Wil för then skul thet ock ther aff fölie / at the som sådent försinne och icke achte / kunne icke heller holles vdi thet anseende / och then myndigheet / som theris förältdrer haffue warit för them / Endoch the vthaff stoor herkumpst och slecht ware kunne / Ty ther som the icke wele erffue then dygd / såsom theris Förältdrer hafft haffue / så stelle the sigh / lijke som the vthaff them ingen herkumpst hadhe / och för then skuld vdi theris arff medt rätte icke sittie borde / Hwilket Oss förhoppes / at ingen then / som någhen Adels dygd vdi sigh haffuer / wil sigh j så måtte late sylligh besinne / vthen fast heller ther effter trachte / huru han sine Förältdrers åhre / nampn / och anseende / genom sijn dygd / må förmere och förbättre / än at han sigh j så måtte förringe och förwerre skulle.

NB J wele ock så betencke / at j åre ther för Gudh och hele werlden skyllige ock plichtige til / för ty / föruthen thet / at öffuer hele Christenheten är Adelen plichtigh / at tiene Oeffuerheten / vdhi alle måtte / emoot theris fiender / Så är thet nogsampt vdi Swerigis lagh förmält / at hwilken sitt godz wil Frelst haffue / han skal göra ther tieneft aff / och ändoch en part then Artikel wrongwijsligen vthtyde / mencndes / at thz skulle gelle alle Frelsismän til / som vdi lagen eenfolleligen / vm the nykompne och fattige Frelsismän berörres / at the icke skole holle mere än en heft och Rusthning etc. Så är thet doch icke lagzens mening / all then stund ther vdinnen icke förmåles / at the som monge godz / och Frelse lenge nutith haffue / skole haffue samme welkor / Haffuer icke heller j några hundrede åhr warit efterlatit / vthen the haffue altijdh giordt / effter som the haffue hafft godz / och förläninger til / Thet kan ock hwar åhrligh man wel besinne / hwadh rettwijß lagh thet ware skulle / at then som hadhe hundrede Gårder / skulle icke holle mere tieneft / än en fattig bonde / som nyß til frelse kommen wore / vthen thet är meningen / at then allerringeste Frelsisman / skal holle en häst / och then andre så mykit mere / som han hadhe mere godzen til. Therföre är vthi the förre Konungers Wåre Förfäders tijdher / sampt Wår kåre Herfaders (saligh och högloffligh j hugkommelse) monge Recesser giorde / therudinnen Adelen haffuer loffuedt en högre och tilbörlig Rostieneft at hålle / såsom thi vdi högztbemelte Wår kåre Herfaders tijdh skeedde / ther vthloffuedt bleff / at en heft aff hwarie hundrede marck ränte / hålles skulle. Och wore än då alle warer på thet dyreste / som då galt / förslagne. Men effter thz en part aff Adelen och Frelset / sigh någherledes ther vm beswäredhe / Så haffue Wij sedhen Wij åre kompne til Regementet / offte medt edher latidt förhandle / bådhe vdi Jöneköpung / Stocholm / och Vpsala / och altijdh samme tieneft latedt förringet / så at the nw icke mere skole hålle aff arffuegodzen / än en häst aff hwarie Tryhundrede marck / Aendoch alle warer dubbelt ringere förslagne åre / än som the nw gelle / I thet förhopp / at effter Wij samme Rostieneft så mykit förringet haffue / at Wij skulle then til fylleft bekomme / Effter som j Oss medt Breff och Segel / loffuedt och tilsagdt haffue / Och ändoch en part wel haffue giordt til saken / hwad som them haffuer bordt / så finnes doch likwel monge / som icke haffue fulfölgt / ther som the j så måtte / medt theris Breff och Segel / haffue vthloffuet / Vthen ther som besoldning haffuer wancket / då haffue the hafft hester nogh / men ther som man skulle haffue Rijkzens tieneft vthaff / ther haffue icke monge latit sigh finne / En part haffue ock så vndendölt sigh / at the hwarken göre tieneft / aff theris godz eller Förläninger / icke wele the heller hålle häster / på besoldning och för pöninger.

b

För then skuld wele Wij haffue edher nw här medt/tröghne Undersåter/förmant/och alffwarlighen befalet/ at j ther til förtenckte wara wele/ Så at Oss och Swerigis Rijke/en fulkomlig/ Rostieneſt aff edhers godz och Förläninger ſkee måtte/ och at j för edre egne personer/ſkole ware bewäpnadhe/ bådhe til hand och foot/ medh itt gott Köritz/ſom laghen förmåler/ Tesligeſt at the hoffmän ſom j hålle til tieneſte/måtte medt godhe häſter/ ſkottfrie harneſk/ och waraffftige drabtygh bliffue förſeedde/ och före Röör hooß Sadelen medt Glaffuenet/ like ſom Wåre hengzſtrijdere före/ Item at the och måtte haffue någhet på häſten medt/ och icke alderes blotte ware/ För ty j kunne wel ſielffue beſinne/ at Adels ſtånd/ ſom j tilkallede äre/ kreffuer/ at j vdi then måtte/någhet bättre äre förſeedde/ än andre gemene hoffmän/ ſom aff thet ſtånd icke äre/ och ther ſom j/ och edert folck/ bliffue vdi ſå måtte wel vthruſtedhe ſom här om nw berördt är/ då kunde både j/och edre tienere/ til lijff och lekamen ſiden theß ſäkrere ware/ och bättre förwarede bliffue/ när thet emoot fienderne gelle ſkulle/ Efter edher är ock icke owitterligit/ at mongen ſmuck och dugligh karl/är kommen om halſen och ſkoten worden/ ſå wel aff fienderne/ ſom ock vndertijden/aff edert folck/ för the ſwage och ringe harneſk ſkuld/ſom the förd haffue/ hwilket icke ſkeedt hadhe/ om the medt bättre och waraffftigere Ruſtninger/hadhe waret förſeedde. Så haffue the ock/ſom medt waraffftige drabtygh äre vthruſtede/ icke heller behoff/ at ware medt/på alle ſinå tugh och ſchermytzler/ ſom ſigh offteſt tildraghe pläge/ vthen alleneſt/ när ſom thet medt weldige hopen j marken manligen ock för alffware gelle ſkal/och ſättie in på fienderne/ther ſom en hoop footfolck wore/ til at tränne theris ſlachtordning/ ther aff intet litet gagn ock fölie pläger/ at man är ſå wijdt kommen/efftersom alle krijgzförſtändige ther om måtte medgiffue. Så wele Wij Oss theſligeſte förſee/at ther ſom j ellieſt någen flijt anwende wilde/ då kunde j ſådane Ruſtninger wel bekomme/och edher beſtyre lathe/ anten ifrå Lijff land/eller annerſtädes/ther the äre tilfångz/ Och hwar j ån måtte göre ther en gång/någen bekoſtnet opå/ då är thet en ſådane ware/ſom icke förnötes/ eller letteligen förderffues/ vthen j kunne både ſielffue haffue ther nytte vthaff/ ſå lenge j leffue/och edher barn och efftherkommende/kunne them theſligeſte bruke/ j framtijden efftter edher. När ſom Wij ock ſäge/ at j wilde edher late hörſamme beſinne/och beflijte til thet ſom menige Rijkzens wälfärd opå geller/ då bliffue Wij ther aff förorſakede/at bewijſe edher Wår gunſt/ och nådige wilie/ efftter ſom the thet bekenne moſte/ſom ſanningen kär haffue/ at Wij haffue them latidt thet til godhe ärinthe/ ſom ſigh troligen och welwilligen/haffue/efftter Wår befalning/ latidt beſinne/til thet ſom Swerigis Rijkes welfärd tilkommer/ icke alleneſt medt godh lön/ vnderhåld/ och Förläninger/ vthen ock ſå förſeedt them/medt arff och eghet/til ewerdelig ägendom/ Hwarföre/förmode Wij at j trogne Män och Undersåter/ thenne Wår nödtorfftige förmaning/late edher gå til ſinnes/och ware medt lydne och hörſamheet fulkommendes/ hwadh Wij edher nw här medt haffue förehålledt och befalet/ ſåſom j theſligeſte/efftter Swerigis beſcreffne Lagh/och thet löffte/ſom j Oss giordt/ och medt Breff och Seegel ſtadhfeſt haffue/ plichtige och ſkyllige äre at göre/ efftter ſom thenne tijdz lägenheet/och menige Rijkzens welfärd/ och beſynnerligen edert eghit gagn/thet ock fordrer och kreffuer/ther aff Wij ock wärde förorſakade/at bewijſe edher Wår gunſt/och nådige tilbenägenheet etc. Ther j trogne Män och Undersåter/ hwar vdi ſin ſtadh/ haffue edher fulkomligen och alffwarligen efftter rätte. Gudh edher befallendes.

Datum Stocholm then 5 Aprilis. Anno etc. 1565.

Under Wårt Konglige Secret.